

Themanummer jaargang 1999: Communicatie

Marleen Boerjan

Communicatie (v.) [*<Fr. communication*], 1 mededeling, kennisgeving; 2 verbinding; 3 (gelegenheid tot) uitwisseling van gedachten, aldus Van Dale.

Tijdens een van de laatste redactievergaderingen van een jaar staat meestal het 'Themanummer' voor het aankomende jaar op de agenda. Na wat heen en weer gepraat, gecommuniceer dus, valt er een term op tafel die op een gegeven moment wordt vastgehouden. Vorig jaar december was dat de term 'Communicatie in het bijenvolk'. Immers, een bijenvolk zonder communicatie mogelijkheden heeft geen bestaansrecht. Bovendien zijn er, nadat Von Frisch in 1946 zijn 'bijendans' theorie publiceerde, veel nieuwe gegevens bijgekomen en het moet toch mogelijk zijn oude en nieuwe resultaten eens samen te voegen in een themanummer. Dat themanummer ligt nu voor u.

Een diversiteit aan bijdragen

De redactie heeft verschillende auteurs, waarvan bekend was dat ze goed op de hoogte zijn van de meeste recente onderzoekingen, uitgenodigd een specifiek onderdeel van de communicatie in het bijenvolk te bespreken. Als redactie moet je dan maar afwachten wat er op zo'n uitnodiging zoal binnenkomt en de angst dat het een te wetenschappelijk nummer zou worden is groot. Immers in het verleden zijn we daar regelmatig op aangesproken: 'schrijf voor de gewone imker!' Het resultaat overziende was de angst overbodig, het is de schrijvers gelukt de 'communicatie in het bijenvolk' te vertalen naar de praktijk van de imker. Mari van Iersel, bijvoorbeeld, vertaalt recent Amerikaans onderzoek over het hoe en het waarom een haalbij, onder bepaalde omstandigheden, weer voedsterbij kan worden en omgekeerd.

Niet alleen 'De bijendans'

Communicatie in het bijenvolk is: 'de bijendans', zo leren we het allemaal op de beginnerscursus. Maar voor degenen die denken dat dit themanummer alleen maar over de 'bijendans' gaat, komt bedrogen uit. Vrijwel alle schrijvers vragen zich in de eerste plaats af wat de redactie nou precies bedoelde toen zij vroeg naar een artikel over 'communicatie in het

bijenvolk'. Hayo Velthuis verdedigt de stelling dat er in het bijenvolk niet zozeer een gerichte uitwisseling van informatie tussen de individuele werksterbijen onderling of met de koningin plaatsvindt, maar dat er in het bijenvolk groepjes vlijtig hun taak verrichten. Een uitdagende stelling.

Ook Job van Praagh vraagt zich af of herkennen van ziek of dood broed wel onder de term communicatie valt. Werksters herkennen een dode pop dwars door het deksel heen, blijkbaar zendt de dode pop mededelingen uit, en dát is communicatie volgens de definitie van Van Dale.

Bijen, hommels en insecten in het algemeen communiceren met planten, ze vragen als het ware om stuifmeel, zo blijkt uit de bijdrage van Arjen Neve.

'De bijendans' wordt echt niet vergeten, Ko Zoet besteedt er drie bladzijden aan en ook Jan van der Eijnde van de Ambrosiushoeve schrijft over de dans, maar dan tijdens het zwermen.

Op een mooie zonnige dag zal menig imker naar z'n kasten lopen en eventjes de dekplank oplichten of er zelfs een raat uithalen. Dat is nu eenmaal een van de leuke activiteiten van het imkeren, wij denken echter niet aan het feit dat we op dat moment de communicatie tussen de bijen drastisch verstoren. En wat te denken van de lege of volle honingraten in de kast als middel van communicatie. Op lege cellen kun je trommelen, bij de volle gaat dat moeilijker. Mari van Iersel zet ons aan het denken.

Communiceren imkers ook onderling? Jazeker, Ab Kuypers beschrijft en bespreekt de signalen die door imkers, via diverse media, worden uitgezonden.

Kortom, het is een gevarieerd nummer geworden en dat is vooral te danken aan alle auteurs die zich allemaal met succes hebben ingespannen om een leuk en goed te lezen verhaal te schrijven. Dit ondanks het feit dat wij als redactie laat waren met het verzoek om een bijdrage. Vanaf deze plaats wil ik alle schrijvers dank zeggen voor hun bijdrage. Zij zijn er in geslaagd om de resultaten van jarenlang wetenschappelijk onderzoek te vertalen naar de praktijk van het bijenhouden. Het is aan u, de lezer, dit themanummer te beoordelen.